

DOI [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-26\(55\)-199-214](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-26(55)-199-214)
УДК 37.091.12 : [005.963:316.485.26] (477)

Просіна Ольга Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри філософії і освіти дорослих
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-1243-6069>
prosina.olga.v@uem.edu.ua

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ: ПРОФЕСІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ ТА ПОСТВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Анотація. У представленій статті розглядається концептуальна структура професійної трансформації педагогічних працівників (ПТПП) з урахуванням сучасних вимог освітніх реформ та розвитку суспільства в умовах війни. Автор, урахувавши воєнний (поствоєнний) стан у країні, пандемію COVID-19 та еміграцію дітей і молоді через військові події, указує на важливість адаптації і професійної трансформації педагогічних працівників. Дослідниця робить акцент на потребі забезпечення педагогічними працівниками якісної освіти дітей і молоді, їхньої психосоціальної підтримки з метою подолання освітніх втрат. Відзначається, що педагоги завжди будуть відігравати ключову роль у відбудові країни та досягненні суспільного добробуту в повоєнний час. У статті докладно проаналізовано ключові поняття, на яких базується структура, зокрема, «4К» (креативність, критичне мислення, комунікація, колаборація), розглянуто значення й роль у сучасному освітньому середовищі. Основним акцентом статті є важливість індивідуальної траєкторії професійної трансформації для кожного педагога. Дослідниця вказує на те, що існує кілька можливих шляхів досягнення трансформації, таких як: комплексне оновлення професійних знань і вмінь, опанування психологічних підходів для підтримки учнів та створення безпечного освітнього середовища, упровадження інтерактивних методів навчання та дистанційних технологій, а також зміцнення співпраці з колегами й громадою. Результати опитування, проведеного серед педагогічних працівників, свідчать про підтримку цих шляхів. Важливим аспектом статті є розгляд складових готовності педагогів до впровадження освітніх

реформ, таких як: глибокі знання основних принципів та цілей реформ, мотивація, психологічна готовність і комунікативна готовність. У статті описано кроки для успішного завершення процесу професійної трансформації, включаючи діагностику, планування, впровадження й оцінку. Зазначене забезпечує цілісний підхід до розуміння та досягнення готовності педагогічних працівників до впровадження освітніх реформ, акцентує увагу на індивідуальних можливостях та постійному професійному розвитку.

Ключові слова: професійна трансформація; освітні реформи; інноваційна освітня політика, педагогічні працівники; професійна трансформація педагогічних працівників (ПТПП); концептуальна структура ПТПП; готовність педагогічних працівників до впровадження освітніх реформ; навички 4 «К» (креативність, критичне мислення, комунікація, колаборація); індивідуальна траєкторія ПТПП.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Останні 30 років, українська освіта проживає суттєві галузеві трансформації, зумовлені світовим розвитком і часто народжені в надрах самої системи освіти. Одним із ключових кроків у цьому напрямку стало ухвалення Закону «Про освіту» (2017 р.), яким закладено основи подальшого реформування галузі, зокрема впроваджено низку інновацій: розширення терміну освіти до 12 років, підвищення автономії шкіл, інклюзивність навчання, глибоку цифровізацію освіти.

Зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) утвердилося як одна з найвагоміших реформ в освіті. Будучи запровадженим у 2005 році, воно вплинуло на якість шкільної освіти, значно знизило прояви корупції, сприяло зростанню рівня освіченості учнів і готовності до навчання в закладах вищої освіти.

Старт Нової Української Школи (НУШ), яка актуалізувала більш активне залучення дітей до навчання, стимулювала освітню діяльність учнів на уроці, змінила структуру освітнього процесу, розширила тривалість навчання до 12 років, поділивши його на різні цикли, та акцентувала інноваційні методи навчання – і є стартом потреби професійної трансформації педагогічних працівників. Події останніх років (світова пандемія COVID-19, війна в Україні) унеможливили традиційне очне навчання на всіх ланках освіти, отже стрімко були введені дистанційні та онлайн-форми, які дозволили забезпечити неперервність навчання, але потребували від педагога нагального опанування та використання широкого

спектру сучасних освітніх технологій. Вимушена еміграція дітей і молоді виявила потребу як адаптації більшості показників освіти до міжнародних стандартів, так і збереження в перебігу навчання в інших країнах національної самобутності, громадянства України.

Тож українському педагогу життя не надає «відпустки» стосовно професійної діяльності. Навпаки, вимагається постійна адаптація та професійна трансформація педагогічних працівників (далі – ПТПП) як у цілому стосовно реальних «буднів» професії, так і трансформація за низкою окремих особисто й професійно важливих компонентів, актуальність яких формується «тут і зараз». Ураховуючи зазначені суспільно-професійні виклики, у нашому дослідженні ми спроектували концептуальну структуру професійної трансформації педагогічних працівників з метою формування готовності педагогічних працівників до впровадження освітніх реформ.

Актуальність зазначеного наукового пошуку зумовлено також аналізом реалій сучасного історичного розвитку людства, коли геополітичні конфлікти і кризи поширюються цілим світом, а педагоги мають протистояти різним масштабним викликам і не лише навчати, а й підтримувати дітей і молодь морально у таких надзвичайних обставинах. Отже, вважаємо ПТПП ключовим фактором у забезпеченні гідної освіти та формуванні сильних, адаптивних і миролюбних молодих особистостей, спроможних співпрацювати на шляху відновлення і розвитку суспільства рідної держави після війни.

Важливо зазначити, що педагоги, а ми в цьому переконані, завжди будуть відігравати ключову роль у забезпеченні якісної освіти і психосоціальної підтримки дітей та молоді, а педагогічна професійна діяльність матиме вирішальне значення для відбудови країни й досягнення суспільного добробуту в повоєнний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В освітньо-аналітичному збірнику МОН України (2019) [1] зазначалося, що в Україні здійснюється активний перехід системи освіти від режиму закритого пострадянського функціонування до її розвитку в умовах ринкової економіки та децентралізації. У дослідженні стану української освіти, проведеному в 2019 році Світовим банком, було підкреслено, що освітня галузь потребує подальшого реформування, приведення у відповідність до організаційних, фінансових, політичних можливостей суспільства з метою підвищення її якості та конкурентоздатності [2].

З початком повномасштабної війни в Україні освітні реформи не

зупинилися, активно продовжуються, але гостро постало питання подолання освітніх втрат. Так, у Дослідженні якості організації освітнього процесу в умовах війни в 2022/2023 навчальному році, проведеному Державною службою якості освіти зазначається [3, с. 10], що освітній процес стикається зі значними викликами через війну та зміни в умовах навчання, такими як: нестабільність, обмеженість ресурсів і знижена мотивація. Виявлені в перебігу дослідження неадаптивність і недостатньо гнучке планування освітнього процесу з боку педагогічних працівників і шкільної адміністрації суттєво впливають на якість освіти в умовах війни.

Отже, з метою подолання цих проблем і підвищення якості освіти в умовах війни та повоєнний період необхідно забезпечити професійну трансформацію педагогічних працівників.

Термін «трансформація» (від лат. *transformatio*) сучасний словник української мови трактує як зміну, перетворення виду, форми, істотних властивостей чого-небудь [4, с. 1469]. З позиції філософії, на думку вченого С. Кримського, у процесі трансформації відбувається поєднання старих і нових форм. Власне, сам термін філософ розглядає як «істотне структурне перероблення» системи, яка шляхом перегрупування її елементів змінює організацію, зв'язки, притаманні вихідному стану системи, при цьому реформування розуміємо як керовану трансформацію. Він також зазначав, що трансформації можуть бути поступальними чи зворотними, системними чи безсистемними, тобто вектор змін може бути як прогресивний, так і регресивний [5, с. 206].

Дослідницею О. Глушко [6] проведено ґрунтовний аналіз поняття «трансформація» в ракурсі розкриття проблематики трансформацій в освіті. Вона проаналізувала низку наукових праць українських науковців, якими проводилися масштабні дослідження зазначеної проблематики, а також іноземних авторів. Підсумовуючи наукові доробки, О. Глушко зазначила, що поняття «трансформація» містить у собі фундаментальне, структурне, довготривале, якісне перероблення освітньої системи із запровадженням інновацій. Науковиця наголошує, що трансформація може містити компоненти реформування й модернізації.

Тлумачення поняття «трансформація» в освіті та підходу, який висвітлюється О. Глушко до цього поняття, може бути, на нашу думку, предметом дискусійного наукового обговорення, адже розуміння поняття «трансформація» часто різниться залежно від контексту та фокусу досліджень. Так, у фокусі нашого дослідження ми виходимо з того, що професійна трансформація характеризує конкретного педагога і є

індивідуальним явищем, а не загальною системною трансформацією. Хоча ми погоджуємося, що трансформація в освіті може бути багатогранною і включати як системні зміни в освітній системі в цілому, так і індивідуальний розвиток і зміни у педагогічних практиках конкретних учителів.

Залежно від конкретної проблематики і мети досліджень, можливо, необхідно розглядати обидва аспекти: системну трансформацію та індивідуальну професійну трансформацію вчителя. Перше може включати в себе реформи в навчальних програмах, методиках, організації навчання тощо, а друге – підвищення кваліфікації, використання нових методів та інструментів, а також розвиток педагогічних навичок конкретного педагога.

Отже, обговорення поняття «трансформація» в освіті у контексті обох аспектів – системного та індивідуального – може сприяти більш глибокому розумінню та вдосконаленню освітньої системи і педагогічної практики.

У контексті професійної трансформації педагогів, особливо в умовах війни і поствоєнного періоду часто використовується поняття «трансформаційне навчання». Зазначається, що трансформаційне навчання спрямоване на глибокі та структурні зміни в професійній діяльності особистості, її підходах до навчання. Чому, говорячи про ПТПП, ми також звертаємося до поняття «трансформаційне навчання»? Вважаємо, що саме такий тип навчання і притаманний освіті дорослих. Як наголошують розробники концепції трансформаційного навчання, зокрема Джек Мезіроу, нова інформація є лише ресурсом у процесі дорослого навчання. А для того щоб стати значущим, навчання вимагає, щоб нову інформацію було включено самим дорослим учнем в уже добре розвинутий професійний процес, який включає розмірковування, почуття та досвід. До того ж дорослі учнів мають брати на себе відповідальність за встановлення цілей, які включають автономне мислення і визнають, що це вимагає досвіду, спрямованого на сприяння, критичної рефлексії та досвіду в дискусіях [7].

Дослідження вчених [8] доводять, що застосування професійної трансформації у сфері управління людськими ресурсами сприяє покращенню продуктивності робітників. Дослідниками розроблено концептуальну структуру (рамку) трансформації професіоналізму менеджерів, до якої входять такі чинники: змінна управлінської компетентності, відданість, здатність до інновацій та описано ряд етапів, які призводять до професійної трансформації. Ученими доведено ефективність такого підходу, що надає нам можливість використати запропоновані ідеї та за аналогією

запропонувати концептуальну структуру (рамку) для ПТПП, описати етапи професійної трансформації.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета дослідження спрямована на визначення потреби в професійній трансформації педагогічних працівників в умовах війни та поствоєнний період і передбачає розробку ефективної концептуальної структури професійної трансформації педагогічних працівників для формування готовності педагогічних працівників до впровадження освітніх реформ.

Завдання дослідження включають:

1. Розгляд і аналіз літературних джерел та теоретичних підходів до професійної трансформації педагогічних працівників.
2. Аналіз опитування стосовно потреби професійної трансформації педагогічних працівників в умовах війни та поствоєнний період.
3. Визначення ключових складових (основних понять) концептуальної структури ПТПП.
4. Обґрунтування схеми концептуальної структури (рамки) ПТПП.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Традиційно науковцями в останні 30 років досліджувалося поняття «професійний розвиток». Сьогодні стрімко набувають актуальності поняття «трансформація», «трансформаційне навчання». Зважаючи на комплексні виклики сучасного світу та актуальність потреби підготовки педагогів до їх подолання в професійній діяльності й було започатковано дослідження поняття «трансформація професійного розвитку в межах науково-дослідної роботи» ЦІПО «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (номер державної реєстрації НДР 0120U104637 від 30.10.2020).

Ми виходимо з тези, що поняття «розвиток і трансформація» можуть взаємодоповнювати одне одного, але їхні відносини можуть варіюватися залежно від контексту. У загальному сенсі, розвиток стосується процесу зміни і покращення, що може бути поступовим або еволюційним. Трансформація, з іншого боку, зазвичай означає радикальну зміну або перетворення, що може бути більш раптовим і дизруптивним. У певних випадках трансформація може бути частиною процесу розвитку, коли організація або система вирішує радикально переглянути свої підходи, методи або стратегії, щоб досягти

нових цілей або адаптуватися до нових умов. В інших випадках розвиток може відбуватися без необхідності в радикальних змінах. Отже, розвиток і трансформація не завжди перебувають у протиріччі одне одному, але вони представляють різні підходи до зміни та досягнення цілей. Результат залежить від конкретного контексту і завдань, що передують.

У нашому дослідженні ми актуалізуємо поняття «професійна трансформація» як процес, за якого фахівці або працівники розвиваються та змінюються в своєму професійному житті, набуваючи нових навичок, знань, підходів та розуміння. Така трансформація може бути спричинена різними чинниками, як-от: навчання, досвід роботи, зміни у сфері роботи або особистій мотивації. Важливо зазначити, що професійна трансформація може визначати як динамічний процес, так і стан, досягнутий у результаті цього процесу. Наголошуємо, що це поняття охоплює як розвиток, так і досягнення у сфері професійної діяльності.

Під професійною трансформацією ми розуміємо розвиток нових навичок, зміну професійного напрямку, покращення вмінь у вирішенні проблем, а також зміну в підходах та поглядах на роботу. Професійна трансформація може бути як нова якість для особи, оскільки вона розширює горизонти та робить фахівця більш компетентним.

Процес професійної трансформації може бути і деструктивним, якщо він відбувається некеровано.

Тепер, коли ми визначили поняття «професійна трансформація» та важливість розгляду цього явища, перейдемо до розгляду концептуальної структури (рамки), яка допомагає нам ліпше зрозуміти цей процес.

Концептуальна структура (рамка) – це певна схема для формування смислової структури певного об'єкта, у ході розроблення якої використовуються різні поняття і зв'язки між ними. Процес проектування нами концептуальної структури відбувався на основі вивчення результатів досліджень різних учених [9], [10], [11]. Так, Я. Джабарін [11] визначає концептуальний каркас як мережу або «площину» взаємопов'язаних понять, які разом надають комплексне розуміння явища чи явищ. Поняття, які становлять концептуальний каркас, підтримують одне одного, артикулюють свої відповідні явища і визначають філософію, властиву концептуальному каркасу. За Я. Джабарінім – це не просто збірка понять, а, скоріше, конструкт, у якому кожне поняття відіграє цілісну роль.

Для побудови концептуальної структури ПТПП ми використовуємо такі поняття: ядро м'яких навичок (метакомпетентність) «4К»; індивідуальна траєкторія професійної трансформації, готовність педагогічних працівників

до впровадження реформ, складові готовності, рефлексія, неперервність освіти дорослих задля професійної трансформації.

В основу концептуальної структури ПТПП ми закладаємо ядро м'яких навичок «4К» – креативність, критичне мислення, комунікація, колаборація. Осмислення важливості розробки зазначеної структури ґрунтується на певному збігові наших підходів із основними положеннями статті «Creativity, Critical Thinking, Communication, and Collaboration: Assessment, Certification, and Promotion of 21st Century Skills for the Future of Work and Education» («Креативність, критичне мислення, комунікація та співпраця: оцінка, сертифікація та підтримка навичок 21-го століття для майбутньої роботи та освіти») науковців Торнґіл-Міллера, Брендена, Анаель Камарда, Максенса Мерсьє, Жан-Марі Буркгардт, Тіффані Моріссо, Саміра Буржуа-Бугрін, Флорента Віншона, Стефані Ель Хайєк, Міріам Ожеро-Ланде, Флоренса Муре [12], у якій учені подають і описують «Динамічну взаємодійну модель 4К», що демонструє не лише об'єднання навичок, а й напрям модернізації освіти для успішного майбутнього, зокрема в професійній діяльності.

Учені зазначають, що навички 4К є відносно простими, переконливими та цільовими основами, які були визнані педагогічними й професійними організаціями і які набувають певної емпіричної обґрунтованості. Дослідники вважають, що 4К можна розглядати як найвищий рівень трансверсальних навичок – або «мета-компетентностей», – які дозволяють індивідам залишатися компетентними та розвивати свій потенціал у швидкозмінному професійному світі. «Динамічно-взаємодійна модель 4К» (“dynamic interactionist model of the 4Cs”), яку запропонував Трорнхілл-Міллер ілюструє взаємодію та взаємопроникнення творчості, критичного мислення, співпраці та комунікації, показує їх у вимірах простору відповідно до їхнього різницевого когнітивного / індивідуального і соціального / міжособистісного аспектів.

Отже, на теоретичних засадах, викладених вище, ми розглядаємо поняття професійної трансформації та її важливість для підготовки педагогів до викликів сучасного світу. Далі ми представимо методи дослідження, які було використано для вивчення цього процесу та визначення ключових аспектів професійної трансформації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для досягнення мети дослідження, був проведений аналіз літературних джерел та теоретичних підходів. У процесі аналізу вивчались концептуальні моделі та теоретичні фреймворки, використовувався

системний підхід для оцінювання різних джерел і теорій. Отримана інформація з різних джерел була синтезована з метою створення цілісного розуміння досліджуваної проблеми. Для ідентифікації ключових понять використовувалися аналітичні методи. Логічний аналіз та обґрунтування структури базувалися на отриманих даних. Також використовувалися якісні та кількісні методи для аналізу тексту джерел з метою визначення ключових тем, понять, тенденцій і закономірностей.

Для збору даних було використано опитувальник, розроблений із використанням платформи Google Forms. Опитувальник включав 14 запитань, спрямованих на вивчення думки педагогічних працівників щодо необхідності професійної трансформації в умовах війни та поствоєнного періоду. Відповіді на ці запитання стали важливим джерелом інформації для розуміння проблеми та підтримки педагогічної спільноти у кризових умовах.

У дослідженні брало участь 747 педагогічних працівників із різних регіонів України, які працюють у закладах загальної середньої, позашкільної і дошкільної освіти. Зазначимо, що 92,2 % опитуваних – жінки, 53,9 % належали до вікової категорії 35–54 років, 47,4 % мали педагогічний стаж понад 25 років; 66,9 % респондентів були педагогічними працівниками закладів загальної середньої освіти, 21,4 % – позашкільної освіти, 8,8 % – дошкільної освіти.

Для забезпечення адекватної вибірки для опитування було використано базу даних педагогічних працівників, які проходили навчання на кафедрі філософії і освіти дорослих (ФОД) Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Також анкету поширювали освітні партнери кафедри.

У дослідженні також використовувався метод андрагогічного спостереження за педагогами, які проходили підвищення кваліфікації на курсах в нашій установі, а також професійно розвивалися в рамках неформальної освіти УВУПО та під час реалізації проєктів ГО «Центр освітніх ініціатив “ТОЛОКА”».

Ці методи та підходи було використано для забезпечення якісного та об'єктивного збору й аналізу даних цього дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

У ході проведеного нами опитування було з'ясовано ставлення педагогів до потреби власної професійної трансформації. Аналіз відповідей розподілено на трьох рівнях з урахуванням семи показників для

забезпечення ймовірності висновку (табл.).

Таблиця

Рівні усвідомлення потреби в професійній трансформації

Як ви оцінюєте важливість адаптації до нових освітніх тенденцій та змін у викладанні для педагогів вашої галузі?		
Високий рівень	Дуже важливо	39,4 %
	Важливо, і я готовий/готова змінювати свою роботу, якщо це необхідно	56,5 %
Середній рівень	Мало важливо	2,2 %
Низький рівень	Не важливо	1 %
	Не розумію проблеми	0,9 %
Як ви оцінюєте свою готовність до професійної трансформації та адаптації до нових умов?		
Високий рівень	Готовий / готова і активно шукаю можливості для підвищення кваліфікації	54,6 %
	Готовий / готова, але потребую підтримки та підготовки	37,5 %
Середній рівень	Не впевнений/впевнена, як реагувати на нові виклики	4,1 %
Низький рівень	Не готовий / готова змінювати свою педагогічну практику	2,2 %
	Не розумію проблеми	1,6 %

Як показують дані опитування, вибори педагогів корелюють із процентним вираженням рівнів: високий і середній рівень переважають, а показники низького рівня можна вважати незначними, адже усього близько 2 % не розуміють важливості адаптації до нових освітніх тенденцій та змін у викладанні для педагогів, а близько 4 % не готові до професійної трансформації та адаптації до нових умов.

Тож, на основі аналізу опитування та розглянувши наукові дослідження, що стосуються проблеми професійної трансформації, нами створено концептуальну структуру (рамку) ПТПП.

Поняття «індивідуальна траєкторія професійної трансформації» розкривається нами в концептуальній структурі ПТПП через запропоновані варіанти шляхів: комплексне оновлення професійних знань і вмінь; опанування підходів психологічної підтримки учнів та створення безпечного середовища; вивчення та впровадження інтерактивних методів навчання і дистанційних технологій; зміцнення співпраці з іншими педагогічними працівниками та громадою. Запропоновану проблематику було підтримано педагогічними працівниками під час

проведеного опитування.

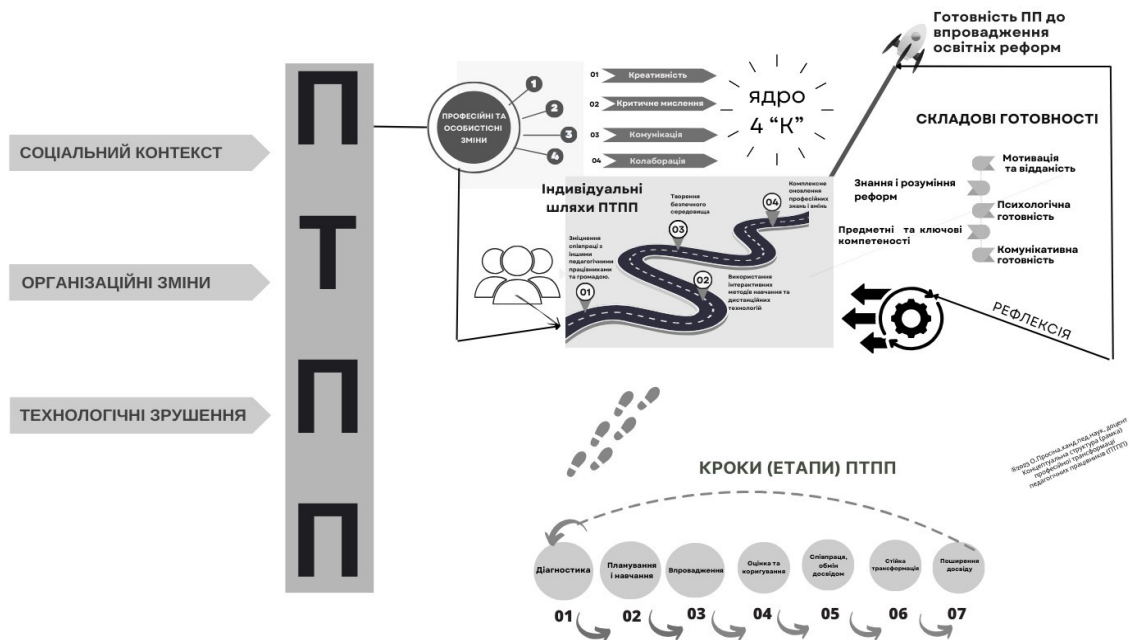

Рис. Концептуальна структура професійної трансформації педагогічних працівників (ПТПП)

Так, 42,2 % респондентів підтримали важливість опанування підходів психологічної підтримки учнів та створення безпечного середовища; важливість комплексного оновлення професійних знань і вмінь підтримало 20,4 %, необхідність вивчення та впровадження інтерактивних методів навчання і дистанційних технологій відзначили 18,5 %, необхідність зміцнення співпраці з іншими педагогічними працівниками та громадою підтримали 9,3 %. Але ці шляхи є орієнтовними, кожен педагогічний працівник може обрати свій вектор професійної трансформації.

У концептуальній структурі ми показуємо важливість використання ядра «4К», а йти можна будь-яким обраним шляхом професійної трансформації. Саме такий підхід забезпечує готовність педагогічних працівників до впровадження освітніх реформ.

Ми припускаємо, що складовими готовності до впровадження освітніх реформ є: глибокі знання та розуміння основних принципів і цілей освітніх реформ, включаючи нові стандарти, програми та методи навчання; трансформація предметних та ключових компетентностей; мотивація і відданість, віра в цілі реформ та готовність внести зміни у

свою професійну діяльність; психологічна та комунікативна готовність. Ці п'ять складових спільно становлять цілісний підхід до готовності педагогів до впровадження освітніх реформ. Кожна зі складових важлива і взаємопов'язана з іншими, і разом вони є підґрунтям забезпечення успішної реалізації реформ у сфері освіти.

Аспекти готовності важливі й необхідні для успішного впровадження освітніх реформ, забезпечення високої якості освіти. Ми пропонуємо такі кроки (етапи) для успішної ПТПП: діагностика для визначення сформованості поточних компетентностей; планування професійних трансформацій і навчання; упровадження інновацій в особисту практичну діяльність педагогічного працівника; оцінка та коригування; співпраця і обмін досвідом; перехід до стійкої професійної трансформації; поширення отриманого досвіду задля загального підвищення якості освіти.

Ми представляємо концептуальну структуру (див. рис.), яка передбачає безперервний процес ПТПП. Після досягнення стійкої трансформації педагоги можуть почати транслювати свій досвід іншим, а далі запускається новий цикл рефлексії та вибору нового шляху для трансформації і подальшого розвитку. Оскільки ніщо не є постійним (незмінним) у сфері освіти, особливо в умовах війни, педагогічному працівнику важливо залишатися професійно «гнучким» та готовим адаптуватися до змін, щоб забезпечити якісну освіту та успіх в освіті для її здобувачів.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Результати дослідження, висвітлені у цій статті підкреслюють важливість та актуальність ПТПП у сучасних умовах освітніх реформ в Україні. Зазначено, що ПТПП є необхідним елементом адаптації педагогів до змін у сфері освіти та сприяє готовності педагогічних працівників до освітніх реформ і підвищенню якості освітнього процесу.

Розглянута концептуальна структура ПТПП, у якій провідну роль відіграє ядро «4К» (креативність, критичне мислення, комунікація, колаборація), дозволяє зрозуміти важливість цих ключових компетентностей у професійному розвитку педагогів. Також у структурі показано складові готовності до впровадження освітніх реформ, такі як: глибокі знання, мотивація, психологічна готовність і комунікативна готовність.

Наступним кроком дослідження визначаємо тестування та рефінемент пропонованої концептуальної структури ПТПП. Це – важливий крок, адже маємо переконатися, бути впевненими, що модель адекватно відображає

інтегровану ідею ПТПП та є зрозумілою для наших цільових аудиторій. На основі відгуків, зауважень і коментарів експертів та консультантів, зможемо внести відповідні корективи з метою поліпшення розробленої нами концептуальної структури. Упевнені, що цей процес сприятиме створенню більш ефективного та інформативного інструменту для вивчення й розуміння усього комплексу нагальних проблем, що супроводжують сьогодні професійну трансформацію педагогічних працівників у контексті сучасної освітньої реформи.

Перспективи подальших досліджень. Загалом, ця стаття відкриває перспективи подальших досліджень у галузі ПТПП та підкреслює важливість професійного розвитку педагогічних працівників для досягнення якісної освіти та подолання освітніх втрат, викликаних війною в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Освітня реформа: результати та перспективи. 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/fe47zD> Дата звернення: Жовт. 02, 2023.
- [2] G. James та A. Diego, *Ukraine – Resume Flagship Report (Vol. 2): Review of the Education Sector in Ukraine: Moving toward Effectiveness, Equity and Efficiency (RESUME3)* (English). [Online]. Available: <https://is.gd/Fj5jL0> Application date: October 02, 2023.
- [3] Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/PNwxma> Дата звернення: Жовт. 02, 2023.
- [4] *Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000*. Київ; Ірпінь, Україна: Перун, 2005.
- [5] С. Б. Кримський, *Запити філософських смислів*. Київ, Україна: ПАРАПАН, 2003.
- [6] А. П. Джурило, О. З. Глушко, І. О. Маріуц, М. М. Тименко та О. М. Шпарик, *Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США*. Київ, Україна: «КОНВІ ПРИНТ», 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/EC06zs> Дата звернення: Жовт. 02, 2023.
- [7] J. Mezirow, «A Critical Theory of Adult Learning and Education», *Adult Education Quarterly*, vol. 32, is. 1, p. 3–24, 1981. [Online]. Available: <https://is.gd/1aXl6j> Application date: October 02, 2023.
- [8] A. R. Syamsuri, R. F. Dalimunthe, P. Gultom, E. Siahaan, «New Paradigm HR Professional Transformation in Manufacturing Company», *Quality – Access*

to Success, vol. 23, No 186, p. 123–132, 2022. [Online]. Available: <https://is.gd/ba0w5s>; <https://doi.org/10.47750/qas/23.186.16>
Application date: October 02, 2023.

- [9] P. Gärdenfors, «Meanings as Conceptual Structures», *Lund University Cognitive Studies*, 1995. [Online]. Available: <https://is.gd/wUtBaI>
Application date: October 02, 2023.
- [10] D. L. Medin, «Concepts and conceptual structure», *American Psychologist*, vol. 44, is. 12, p. 1469–1481, 1989. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.44.12.1469>
- [11] Y. Jabareen, «Building a Conceptual Framework: Philosophy, Definitions, and Procedure», *International Journal of Qualitative Methods*, vol. 8(4), p. 49–62, 2009. [Online]. Available: <https://is.gd/GIXuHR> Application date: October 02, 2023.
- [12] B. Thornhill-Miller & others, «Creativity, Critical Thinking, Communication, and Collaboration: Assessment, Certification, and Promotion of 21st Century Skills for the Future of Work and Education», *Journal of Intelligence*, vol. 11, is. 3, p. 54, 2023. <https://doi.org/10.3390/jintelligence11030054>

EDUCATION REFORM: EDUCATORS` PROFESSIONAL TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF WAR AND THE POST-WAR PERIOD

Olha Prosina,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Philosophy and Adult Education
of Postgraduate Education Central Institute
SIHE «University of Education Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-1243-6069>
prosina.olga.v@uem.edu.ua

Abstract. The presented article examines the conceptual framework of the educators` professional transformation (EPT) taking into account the modern requirements of educational reforms and societal development in the conditions of war. The author, considering the wartime (post-war) situation in the country, the COVID-19 pandemic, and the emigration of children and youth due to military events, emphasizes the importance of adaptation and educators` professional transformation. The researcher highlights the need to provide educators with quality education for children and youth and their psychosocial support to overcome

educational losses. It is noted that teachers will always play a key role in the country's reconstruction and the achievement of societal well-being in the post-war period. The article extensively analyzes key concepts that form the basis of the structure, including the «4Cs» (creativity, critical thinking, communication, collaboration), and discusses their significance and role in the modern educational environment. The main focus of the article is on the importance of an individual trajectory of professional transformation for each educator. The researcher points out that there are several possible paths to achieve transformation, such as comprehensive updating of professional knowledge and skills, mastering psychological approaches to support students and creating a safe learning (educational) environment, implementing interactive teaching methods and distance technologies, and strengthening cooperation with colleagues and the community. The results of a survey conducted among educators indicate support for these pathways. An important aspect of the article is the consideration of the components of teachers' readiness to implement educational reforms, such as deep knowledge of the fundamental principles and goals of reforms, motivation, psychological readiness, and communicative readiness. The article describes the steps for successful completion of the professional transformation process, including diagnosis, planning, implementation, and evaluation. This ensures a comprehensive approach to understanding and achieving the readiness of educators for the implementation of educational reforms, emphasizing individual opportunities and continuous professional development.

Key words: professional transformation; educational reforms; innovative educational policy, educators; educators` professional transformation (EPT); conceptual structure of EPT; readiness of educators for the implementation of educational reforms; 4 «Cs» skills (creativity, critical thinking, communication, collaboration); individual trajectory of EPT.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Osvitnia reforma: rezultaty ta perspektyvy. 2019. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/fe47zD> Data zvernennia: Zhovt. 02, 2023.
- [2] G. James та A. Diego, Ukraine – Resume Flagship Report (Vol. 2): Review of the Education Sector in Ukraine: Moving toward Effectiveness, Equity and Efficiency (RESUME3) (English). [Online]. Available: <https://is.gd/Fj5jL0> Application date: October 02, 2023.
- [3] Doslidzhennia yakosti orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh viiny u

- 2022/2023 navchalnomu rotsi. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://is.gd/PHwxma> Data zvernennia: Zhovt. 02, 2023.
- [4] Velykyi tumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy: 250000. Kyiv; Irpin, Ukraina: Perun, 2005.
- [5] S. B. Krymskyi, Zapyty filosofskykh smysliv. Kyiv, Ukraina: PARAPAN, 2003.
- [6] A. P. Dzhurylo, O. Z. Hlushko, I. O. Mariuts, M. M. Tymenko ta O. M. Shparyk, Transformatsiini protsesy u shkilnii osviti krain Yevropeiskoho Soiuzu ta SShA. Kyiv, Ukraina: «KONVI PRINT», 2018. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: <https://is.gd/EC06zs> Data zvernennia: Zhovt. 02, 2023.
- [7] J. Mezirow, «A Critical Theory of Adult Learning and Education», Adult Education Quarterly, vol. 32, is. 1, p. 3–24, 1981. [Online].
Available: <https://is.gd/1aXl6j> Application date: October 02, 2023.
- [8] A. R. Syamsuri, R. F. Dalimunthe, P. Gultom, E. Siahaan, «New Paradigm HR Professional Transformation in Manufacturing Company», Quality – Access to Success, vol. 23, No 186, p. 123–132, 2022. [Online].
Available: <https://is.gd/ba0w5s>; <https://doi.org/10.47750/qas/23.186.16>
Application date: October 02, 2023.
- [9] P. Gärdenfors, «Meanings as Conceptual Structures», Lund University Cognitive Studies, 1995. [Online]. Available: <https://is.gd/wUtBaI>
Application date: October 02, 2023.
- [10] D. L. Medin, «Concepts and conceptual structure», American Psychologist, vol. 44, is. 12, p. 1469–1481, 1989. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.44.12.1469>
- [11] Y. Jabareen, «Building a Conceptual Framework: Philosophy, Definitions, and Procedure», International Journal of Qualitative Methods, vol. 8(4), p. 49–62, 2009. [Online]. Available: <https://is.gd/GIXuHR> Application date: October 02, 2023.
- [12] B. Thornhill-Miller & others, «Creativity, Critical Thinking, Communication, and Collaboration: Assessment, Certification, and Promotion of 21st Century Skills for the Future of Work and Education», Journal of Intelligence, vol. 11, is. 3, p. 54, 2023. <https://doi.org/10.3390/jintelligence11030054>

*Стаття надійшла до редакції
11 жовтня 2023 року*